

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 619/1-ХП/7
16.05.2013. године

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој V редовној седници, одржаној дана 16.05.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ТРАГОВИ НЕМАСТИКАТОРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЗУБИМА СТАНОВНИКА ЂЕРДАПА У ПЕРИОДУ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ (9.500-5.500 Г.ПРЕ Н.Е.), кандидата Марије Радовић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 15.05.2012. године.

Кандидат Марија Радовић објавила је рад: Сахрањивање инфаната у антици – некропола Више гробаља, Виминацијум, Гласник Српског археолошког друштва 26, 2011.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/2326
(број захтева)
17.05.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Марије (Божо) Радовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Марија (Божо) Радовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Трагови немастикаторних активности на зубима становника Ђердапа у периоду

трансформације (9.500-5.500 г.пре н.е.)

06-17848/38-

Универзитет је дана 15.05.2012. својим актом под бр 12 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Трагови немастикаторних активности на зубима становника Ђердапа у периоду
трансформације (9.500-5.500 г.пре н.е.)

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Марије (Божо) Радовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 4.04.2013. одлуком факултета под бр 463/1-XIV/3 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Софија Стефановић	ванредни проф.	археологија	Филозофски ф.
2. др Весна Димитријевић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Марко Порчић	доцент	исто	Филозофски ф.
4. др Кристина Папагеоргопулу	доцент	исто	Демокритов унив. у Тракији

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 16.05.2013.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, која је донета на IV редовној седници, одржаној дана 04.04.2013 (одлука бр. 463/1-XIV/3), изабрани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације докторанда Марије Радовић, мастера физичке антропологије, под насловом **ТРАГОВИ НЕМАСТИКАТОРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЗУБИМА СТАНОВНИКА ЂЕРДАПА У ПЕРИОДУ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ (9.500-5.500 Г. ПРЕ Н.Е.)**. Након што смо прочитали и анализирали текст дисертације подносимо следећи реферат

**Реферат о докторској дисертацији
докторанда Марије Радовић**

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Марија Радовић, мастер физичке антропологије, рођена је 1981. године у Крушевцу. Студије на Одељењу за археологију (Филозофски факултет у Београду) уписала је 2000. године и дипломирала 2006. године са просечном оценом 8,78. 2007. године уписала је дипломске академске студије – мастер на Катедри за интердисциплинарну антропологију Филозофског факултета у Београду, смер за биофизичку антропологију. Студије је завршила 2009. године са просечном оценом 10,00 и стекла звање биофизички антрополог-мастер. Године 2010. изабрана је у звање истраживач-приправник на Одељењу за археологију (Лабораторија за биоархеологију), а у звање истраживач-сарадник изабрана је 2012. године. Од 2011. године, ангажована је на пројекту *Биоархеологија древне Европе: људи, животиње и биљке у праисторији Србије* који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја (бр.пројекта III 47001). Од 2012. године сарадник је на fr7 пројекту *BEAN- Bridging the European and Anatolian Neolithic: demography, migration, and lifestyle at the advent of civilization*.

У оквиру научно-истраживачких пројеката њен рад највише је усмерен на денталну антропологију, област у којој се током 2010. године усавршавала на Лудвиг Максимилијан Универзитету у Минхену, као стипендиста ДААД фондације. Током специјализације усавршавала се у примени ТСА (teeth cementum anulation) методе, о чему је објавила рад *Ageing in the Danube Gorges population (9500 – 5500 BC) – tooth cementum annulation method*, *Старинар* LXII: 9-18. Такође, њен рад у области денталне антропологије дао је значајан допринос разумевању здравља праисторијске популације Ђердапа, а резултати су публиковани у међународном зборнику (Borić, D., Radović, M., and Stefanović, S. 2012. Mesolithic-Neolithic transformations: The populations of the Danube Gorges. In M. Harbeck, K. von Heyking and H. Schwarzberg (eds.) *Sickness, Hunger, War and Religion*: 25–39. Munich: Rachel Carson Center for Environment and Society.) Поред значајног доприноса развоју биоархеологије у Србији, кроз спремност за учење и примену најсавременијих метода природних наука у анализи људских костију, запажен је и њен рад у настави на Одељењу за археологију где од 2010. учествује у реализацији курсева Физичка антропологија и Археоостеологија-идентификација људских скелетних остатака за

које је оцењена веома високим просечним оценама студената.

Докторска дисертација ТРАГОВИ НЕМАСТИКАТОРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЗУБИМА СТАНОВНИКА ЂЕРДАПА У ПЕРИОДУ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ (9.500-5.500 Г. ПРЕ Н.Е.) обима је 191 страница и садржи 25 фотографија, 7 табела и 10 графикана као и 189 библиографских јединица.

Предмет и циљ дисертације:

Докторска дисертација ТРАГОВИ НЕМАСТИКАТОРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЗУБИМА СТАНОВНИКА ЂЕРДАПА У ПЕРИОДУ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ (9.500-5.500 Г. ПРЕ Н.Е.) истражује период неолитизације, период у току којег је дошло до веома значајних промена у начину живота. Људски скелетни остаци пронађени на мезолитским и неолитским локалитетима на Ђердапу, пружају могућност да се боље разуме како се ова промена одразила на човекову биологију. Истовремено, људски скелетни остаци, односно у овом раду зуби, омогућују и да се процес промена у обављању активности детектује анализом трагова немастикаторне употребе зуба. Стога је као циљ ове тезе дефинисана анализа лезија на зубима и неуобичајених модела истрошености круница зуба, како би се утврдило да ли је у периоду неолитских трансформација дошло до промена у активностима становника Ђердапа. Са једне стране рад представља значајан допринос развоју денталне антропологије у Србији, и примењује методу анализе која, иако међународно прихваћена, до сада није примењена у домаћој науци. Са друге стране, докторат Марије Радовић значајно је унапредио наше познавање организације рада у праисторији и успео да укаже на промене које су се догодиле током процеса неолитских трансформација. Истовремено, целокупан рад значајно је унапредио читава биоархеолошку дисциплину и ауторитативно показао колико драгоцен информација можемо да сазнамо анализом денталног материјала.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

У тези се кренуло од претпоставке су становници Ђердапа користили зубе у немастикаторним активностима. Истраживање је потврдило ову претпоставку и показало да је пракса коришћења зуба у обављању немастикаторних активности постојала у свим периодима трајања културе Лепенског вира и на свим испитаним локалитетима. Када је у питању друга хипотеза која се односила на постојање полне поделе рада показало се да су постојале специфичене активности у којима само жене користе зубе као део прибора за рад у одређеним периодима трајања културе Лепенског вира. Када је у питању хипотеза о променама у активностима кроз време, показало да иако не постоје значајне промене, постоје промене у начину обављања одређених активности у току различитих периода трајања културе Лепенског вира. Такође, истраживање је указало и на разлике у коришћењу зуба у активностима код индивидуа са различитих локалитета

Кратак опис садржаја дисертације:

Теза садржи шест поглавља. У првом поглављу (*Увод*), аутор објашњава проблематику неолитских трансформација, нарочито њене биоархеолошке аспекте. Након излагања основних хипотеза, предмета и циља истраживања, аутор објашњава археолошке карактеристике Ђердапа у мезолиту и неолиту. На крају увода објашњено је шта су немастикаторне активности и даје се културно-историјски преглед популација у којима су овакве активности констатоване на зубима. У другом поглављу (*Популација Ђердапа 9500-5500 г. пре н. е*) излажу се досадашња сазнања о исхрани, активностима, мобилности и денталном профилу. У

трећем поглављу (*Материјал и методе*), изложена је структура денталног узорка који је предмет истраживања као и методе денталне антропологије које су употребљене за анализу немастикаторних активности као и методи да израчунавање присуства лезија. У четвртом поглављу (*Резултати*) приказане су индивидуе са траговима употребе зуба у немастикаторним активностима као и резултати анализе дистрибуције лезија. У петом поглављу (*Дискусија*), резултати су анализирани како би се одговорило на првобитно постављен циљ истраживања, док се у шестом и завршном поглављу (*Закључак*) наводе закључна разматрања и препоруке за даља истраживања.

Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Начин на који је истраживање постављено, резултати истраживања као и примењена методологија у изради доктората Марије Радовић недвосмислено показују да ова теза представља оригиналан научни допринос у области биоархеологије и посебно у области денталне антропологије.

Ово је први рад у нашој земљи у оквиру којег се испитивала употреба зуба у немастикаторним активностима у праисторији. Поред доприноса у развоју дисциплине која је тек у повоју у нашој земљи, рад Марије Радовић значајно је допринео нашем познавању организације рада у периоду 9500-5500 пре н.е. Овај допринос видљив је у томе што је рад указао на то да су током обављања активности људи често употребљавали зубе, што је феномен познат у многим древним и традиционалним друштвима али никада до сада није био описан на овим просторима. Такође, истраживање је омогућило да се сагледа подела рада у праисторији, односно да се осветли другачија употреба зуба у немастикаторним активностима код мушкараца и жена. Иако је другачија организација рада жена и мушкараца донекле очекивана, овај рад је први доказ о томе су зуби мушкараца и жена другачије употребљавани у немастикаторним активностима.

Научни допринос ове тезе огледа се и у томе што је део нове податке о процесу неолитских трансформација и указао да су се са неолитизацијом појавиле нове вештине те чак иако се нису обављале потпуно нове активности сигурно је дошло до новог начина на који су дотадашње активности обављане. Да су ти нови начини обављања активности могли бити повезани са људима који нису били локалног порекла, показује резултат ове тезе који указује на то да се специфични модели зубне истрошености најучесталије појављују код жена које нису рођене у Ђердапу. Овим смо добили сасвим ново светло на читав процес неолитских трансформација који указују на то да су мигранти могли да доведу до обучавања становника Ђердапа да на до тада непознат начин обављају своје активности или да чак можда почну да обављају и сасвим нове активности.

Веома значајан допринос докторског рада представља и резултат који указује на различите немастикаторне активности на различитим локалитетима, што је веома значајно за будуће разумевање организације начина живота у Ђердапу, и може представљати добар индикатор за евентуално различите послове који су се обављали на различитим локалитетима.

Такође, истраживање денталног профила указало је на још један значајан феномен-појаву апроксималних жлебова за коју је показано да је код једног броја индивидуа појава ових лезија везана за терапеутске разлоге, што је значајан допринос у разумевању болести и покушаја лечења у праисторији.

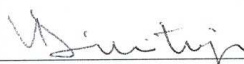
Докторска дисертација Марије Радовић, отворила је сасвим ново поље истраживања у нашој науци и истовремено дала значајан допринос развоју денталне антропологије али и упознавању организације једног праисторијског

друштва.

Закључак:

Комисија закључује да је дисертација **ТРАГОВИ НЕМАСТИКАТОРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЗУБИМА СТАНОВНИКА ЂЕРДАПА У ПЕРИОДУ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ (9.500-5.500 Г. ПРЕ Н.Е.)** докторанда Марије Радовић у свему урађена према одобреној пријави, и да је у питању оригинално и самостално научно дело. Због свега наведеног Комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да **прихвати позитивну оцену и одобри кандидату да докторску дисертацију под овим насловом јавно брани.**

Чланови комисије:

др Весна Димитријевић, редовни професор

Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Кристина Папагеоргопулу, доцент
Демокритов универзитет у Тракији,
Грчка

др Марко Порчић, доцент
Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Софија Стефановић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Филозофски факултет